

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев2 3994/2019
16.09.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Божидара Вујичића, председника већа, Весне Субић и Бисерке Живановић, чланова већа, у парници тужиље АА из ..., чији је пуномоћник Мирјана Деретић, адвокат из ..., против туженог Института за вирусологију, вакцине и серуме "Торлак", са седиштем у Београду, чији је пуномоћник Страхиња Стојковић, адвокат из ..., ради поништаја решења о отказу уговора о раду, враћања на рад и накнаде штете, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 1144/19 од 01.08.2019. године, у седници већа одржаној дана 16.09.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија туженог изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 1144/19 од 01.08.2019. године, у ставу првом изреке.

ОДБИЈА СЕ, као неоснован, захтев тужиље за накнаду трошкова ревизијског поступка.

Образложење

Пресудом Другог основног суда у Београду П1 570/15 од 19.11.2018. године, ставом првим изреке, дозвољено је преиначење тужбе као у поднеску тужиље од 15.08.2018. године. Ставом другим изреке поништено је, као незаконито, решење туженог бр. .../... од 19.11.2015. године и обавезан је тужени да тужиљу врати на рад. Ставом трећим изреке обавезан је тужени да тужиљи, на име изгубљене зараде услед незаконитог отказа, за период од 20. новембра 2015. године закључно са августом 2018. године, исплати износ од 1.832.467,14 динара, односно одређене новчане износе, са законском затезном каматом од доспелости сваког појединачног месечног износа до исплате, све ближе одређено у овом ставу изреке. Ставом четвртим изреке обавезан је тужени да тужиљи уплати припадајуће доприносе за обавезно социјално осигурање за период од 19.11.2015. године до 31.08.2018. године и то доприносе за пензијско и инвалидско осигурање, доприносе за здравствено осигурање и Националној служби за запошљавање доприносе за осигурање за случај незапослености, обрачунате на износ изгубљене зараде досуђене овом пресудом, по стопама важећим на дан уплате. Ставом петим изреке обавезан је тужени да тужиљи, на име јубиларне награде, исплати износ од 106.144,50 динара, са законском затезном каматом од 01.01.2016. године до исплате. Ставом шестим изреке обавезан је тужени да тужиљи накнади трошкове парничног

поступка у износу од 294.800,00 динара, са законском затезном каматом од извршности пресуде до исплате.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж1 1144/19 од 01.08.2019. године, ставом првим изреке, одбијена је, као неоснована, жалба туженог и потврђена првостепена пресуда у ставовима првом, другом и петом изреке Ставом другим изреке, укинута је првостепена пресуда у ставовима трећем, четвртном и шестом изреке и у том делу је предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

Против наведене пресуде донете у другом степену, у правноснажном делу, тужени је благовремено изјавио ревизију, због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужиља је поднела одговор на ревизију.

Испитујући побијану пресуду, у смислу члана 408. Закона о парничном поступку ("Службени гласник РС", бр. 72/2011, 49/2013-УС, 74/2013- УС, 55/2014, 87/2018, 18/2020, у даљем тексту: ЗПП) Врховни касациони суд је оценио да ревизија туженог није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности. Наводе у ревизији којима се указује да је у поступку учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 12. ЗПП, Врховни касациони суд није ценио, јер се ревизија из овог разлога не може изјавити, у смислу члана 407. истог Закона.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиља је била у радном односу код туженог на радном месту .. у Одсеку за Побижаним решењем отказан јој је уговор о раду због престанка потребе за њеним радом, уз исплату отпремнине у износу од 502.417,70 динара.

Правилником о организацији и систематизацији послова код туженог од 10.11.2015. године, смањен је број извршилаца на радном месту ..., у Одсеку за ..., на коме је тужиља радила, са 8 на 4 извршиоца, услед чега је побијаним решењем тужиљи преостао радни однос, јер је престала потреба за њеним радом, а тужени није могао да јој обезбеди неку од мера запошљавања.

На основу одлуке о максималном броју запослених на неодређено време у систему државних органа, систему јавних служби и систему АП Војводине и систему локалних самоуправа за 2015.годину од 08.12.2015. године код туженог је ограничен број запослених на неодређено време на 257. У периоду од 04.11.2015. године до 25.11.2015. године престао је радни однос за 24 од укупно 273 запослена код туженог на неодређено време, па с обзиром на број запослених којима је престао радни однос није донет Програм решавања вишка запослених.

Месечни износи изгубљене зараде за спорни период утврђени су из извештаја зараде упоредног радника ББ, запослене на истом радном месту на коме је тужиља радила, а висина јубиларне награде за ... година радног стажа коју би тужиља остварила на дан 28.01.2016. године утврђена је из обрачуна туженог.

Код овако утврђеног чињеничног стања правилно су нижестепени судови, најпре, применом члана 199. ЗПП дозволили преиначење тужбе и применом материјалног права из чланова 179. став 5. тачка 1, 191. став 1. и 120. Закона о раду, оценили да је основан тужбени захтев за поништај решења о отказу уговора о раду, враћање тужиље на рад и исплату јубиларне награде. Ово због тога што из образложења побијаног решења произлази да је тужиљи отказан уговор о раду због смањења броја извршилаца на пословима на којима је тужиља радила, али се не може утврдити услед којих критеријума у односу на остале запослене је тужиљи отказан уговор о раду. Околност што послодавац у конкретном случају није био у обавези да донесе Програм решавања вишка запослених, не ослобађа послодавца обавезе да утврди и примени критеријуме и да у образложењу одлуке о отказу уговора о раду наведе разлоге који су га определили да у случају смањења броја извршилаца откаже уговор о раду одређеним запосленима. Како је последица поништаја незаконите одлуке о престанку радног односа запосленог реституција права запослених, правилна је одлука којом је обавезан тужени да тужиљу врати на рад и накнади јој штету у висини јубиларне награде за ... година радног стажа код туженог, који би тужиља остварила да је у утуженом периоду радила код туженог.

Неосновано се наводима ревизије оспорава правилна примена материјалног права.

Одредбом члана 179. став 5. тачка 1. Закона о раду („Службени гласник РС“, број 24/05, ... 74/2014), прописано је да запосленом може да престане радни однос ако за то постоји оправдан разлог који се односи на потребе послодавца и то: ако услед технолошких, економских или организационих промена престане потреба за обављањем одређеног посла или дође до смањења обима посла.

Закон о раду не садржи критеријуме којих је послодавац дужан да се придржава при одређивању на које ће се запослене односити престанак потребе за радом, већ прописује поступак који се у том случају примењује и одређује права која је послодавац дужан да обезбеди запосленима за чијим је радом престала потреба.

Програм решавања вишка запослених, послодавац је дужан да донесе када се стекне неки од услова из члана 153. овог закона, у зависности од броја запослених који представљају вишак у односу на укупан броја запослених. Међутим, чак и у ситуацији када послодавац није у обавези да донесе Програм решавања вишка запослених, као у конкретном случају, то му не даје право да без одређеног критеријума сам одлучи који запослени представљају вишак, већ напротив, разлози за престанак потребе за радом запосленог морају бити објективни и оправдани.

Сагласно наведеном, закон разликује две ситуације, једну када због насталих промена дође до укидања одређених служби или радних места и престанка потребе за обављањем одређеног посла или када дође до смањења обима посла и тиме до смањеног броја извршилаца на одређеним пословима.

У случају укидања радног места основни услов за отказ уговора о раду запосленом вишку је да послодавац нема могућности да га распореди на друге послове који одговарају његовој стручној спреми.

У случају, да дође до смањеног броја извршилаца на одређеном послу, као у конкретном случају, потребно је да се изврши избор запослених који су вишак и за чијим радом престаје потреба.

Када се одређени послови обављају од стране више извршилаца у складу са постојећом систематизацијом, смањење њиховог броја новом систематизацијом и утврђивање вишка запослених односно одређивање запосленог коме радни однос престаје мора да буде извршено на основу одређеног критеријума који искључује сваку произвољност, волунтаризам и дискриминацију. За постојање и оправданост овог законског разлога престанка радног односа и отказа уговора о раду запосленом од стране и на иницијативу послодавца мора да постоје стварне и објективне околности, односно послодавац нема дискреционо право да без одређеног критеријума сам одлучи који запослени представљају вишак, већ напротив, одређивање лица која представљају вишак од више извршилаца на истом радном месту, без примене критеријума, такву одлуку чини незаконитом.

У конкретном случају Правилником о организацији и систематизацији послова код туженог од 10.11.2015. године смањен је број извршилаца на радном месту ..., у Одсеку за ..., на коме је тужиља радила, тако што је од предвиђених осморо извршилаца на том радном месту остало четворо запослених.

У таквој ситуацији тужени је морао да примени критеријуме на основу којих би утврдио ко од запослених представља вишак и тек у ситуацији када би применом критеријума тужиља могла бити оглашена вишком запослених, а тужени не би могао да је распореди на друге одговарајуће послове који одговарају њеној стручној спреми, тужени би могао донети решење о престанку радног односа по овом основу. Другачије поступање, односно отказ без навођења критеријума који су примењени и на основу којих је утврђено ко од више запослених представља вишак, побијано решење о отказу уговора о раду чини незаконитим, због чега је тужени последично у обавези да тужиљу врати на рад.

Из наведених разлога, применом члана 414. ЗПП, одлучено је као у ставу првом изреке.

Тужиљи не припада право на накнаду трошкова ревизијског поступка, јер састав одговора на ревизију није била нужна радња за одлучивање у ревизијском поступку, због чега је, применом члана 165. ЗПП, одлучено као у ставу другом изреке.

Врховни касациони суд је имао у виду да је у ставу првом изреке побијане пресуде пропуштено да се наведе назив првостепеног суда чија је пресуда потврђена, али је оценио да се ради о очигледној омашци у писању, коју другостепени суд може исправити посебним решењем, применом члана 362. ЗПП.

**Председник већа-судија
Божидар Вујичић,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић